

Zemědělství v okresech Pardubického kraje podle výsledků Strukturálního šetření FSS 2007

Strukturální šetření v zemědělství se opakuje pravidelně za 2 – 3 roky, poslední proběhlo na podzim roku 2007 a následující bude v roce 2010. Data jsou zjišťována u všech podniků právnických osob a výběrového souboru fyzických osob zabývajících se zemědělskou činností, které splňují prahové hodnoty šetření¹⁾. Zjištěné výsledky byly dopočteny na základní soubor zemědělství ČR, přičemž byla vzata v úvahu právní forma a hospodářská velikost podniků, příslušnost k zemědělské výrobní oblasti a ke kraji sídla firmy či bydliště fyzické osoby.

Výsledky strukturálního šetření na regionální úrovni byly ve 4. čtvrtletí 2008 zveřejněny v publikaci ČSÚ 2129-08 **Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007 podle územního členění**. Část tabulek (celkem 21) je zde k dispozici v krajské struktuře a 7 tabulek je publikováno až do úrovně okresů. Srovnání výsledků se šetřením, které proběhlo v roce 2005 (publikace 2129-06), je na úrovni okresů možné jen s velkou obezřetností vzhledem k tomu, že výběrovým kritériem šetření FSS je území kraje. Též je třeba vzít v úvahu, že data FSS 2005 nebyla přepočtena na územní strukturu okresů v roce 2007.

Z celkového počtu **2 315 hospodařících subjektů** v zemědělství v kraji jich 63,7 % připadá na zemědělské podnikatele a samostatně hospodařící rolníky, 28,5 % na ostatní fyzické osoby a 7,8 % na podniky právnických osob. Nejpočetnější jsou v rámci kraje zemědělské subjekty v okrese Ústí nad Orlicí (37,5 % krajského úhrnu), a to ve všech typech právních forem s výjimkou družstev, která jsou nejvíce zastoupena v okrese Svitavy (50 % krajského úhrnu). Nejméně zemědělských subjektů bylo v roce 2007 v okrese Pardubice, z jednotlivých typů právních forem však bylo nejméně zemědělských podnikatelů včetně samostatně hospodařících rolníků a společností s ručením omezeným v okrese Chrudim.

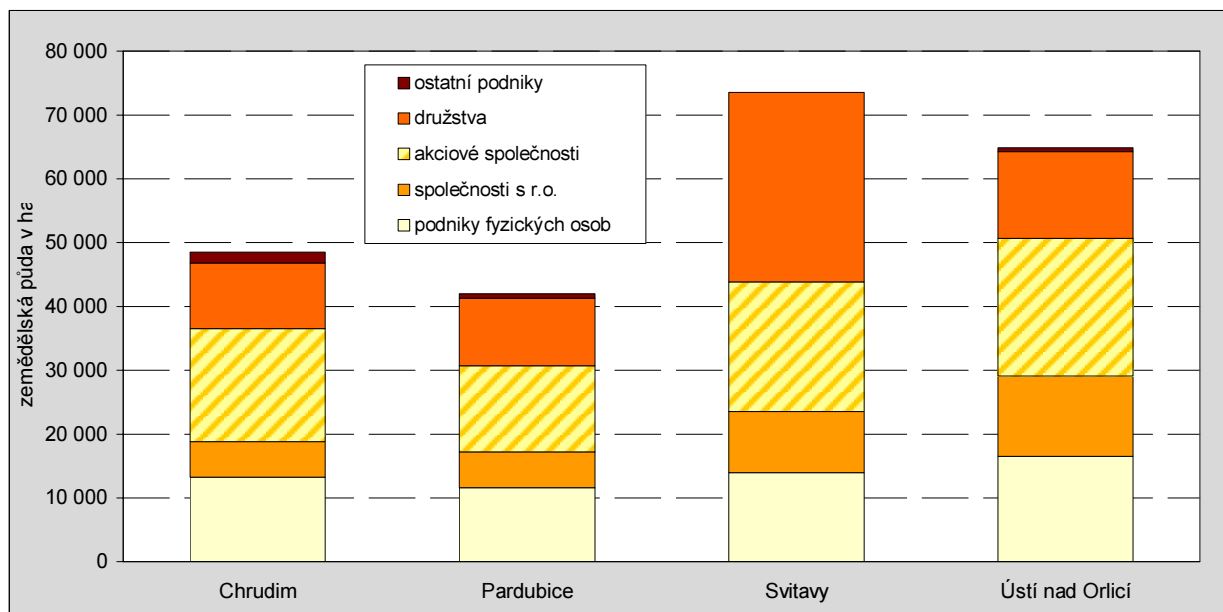
Odlíšná situace je při posuzování struktury subjektů z hlediska výměry obhospodařované zemědělské půdy. Zemědělské subjekty v kraji, které se na počtu subjektů v ČR podílely 5,9 %, hospodařily k 30. září 2007 na 228 925 ha zemědělské půdy. Z celkové výměry zjištěné v ČR to představuje 6,5 %. Na rozdíl od celé České republiky, ve které největší podíl zemědělské půdy (29,4 %) obhospodařují podniky fyzických osob (především zemědělských podnikatelů včetně samostatně hospodařících rolníků), byla v Pardubickém kraji v roce 2007 největší plocha obhospodařována akciovými společnostmi (31,9 %) a družstvy (28,1 %). Podniky fyzických osob hospodařily na 24,2 % zemědělské půdy.

Největší výměru zemědělské půdy v rámci Pardubického kraje obhospodařují subjekty sídlící v okrese Svitavy (32,1 %), podíl obhospodařované orné půdy zde dokonce překračuje jednu třetinu krajského úhrnu (33,7 %). Naproti tomu podíl Pardubického okresu nedosahuje ani jedné pětiny krajského úhrnu obhospodařované zemědělské půdy. Vzhledem k nížinnému charakteru je podíl Pardubicka na obhospodařované orné půdě vyšší (21,2 %). Okres Ústí nad Orlicí má vzhledem k největší výškové členitosti terénu o 5 procentních bodů vyšší podíl na krajské výměře zemědělské půdy (28,3 %) v porovnání s půdou ornou (23,3).

S výjimkou svitavského okresu je největší plocha zemědělské půdy v ostatních okresech obhospodařována akciovými společnostmi; třetinový podíl na výměře je však překročen pouze v okrese Chrudim (36,4 %). V okrese Svitavy obhospodařují největší plochy družstva (40,4 % zemědělské půdy v okrese), zatímco na fyzické osoby připadá pouze 18,9 % zemědělské půdy. Nejnižší podíly obhospodařované půdy mají v jednotlivých okresech kraje společnosti s ručením omezeným (od 11,4 % na Chrudimsku po 19,4 % v okrese Ústí nad Orlicí).

1) výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo pronajaté nebo plocha od 1 500 m² intenzivních ploch (sady, zelenina, květiny) nebo 1 000 m² vinic nebo 300 m² skleníků a pařenišť nebo chov alespoň 1 ks skotu nebo 2 ks prasat nebo 4 ks ovcí a koz nebo 50 ks drůbeže nebo 100 ks králíků popř. kožešinových zvířat.

Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

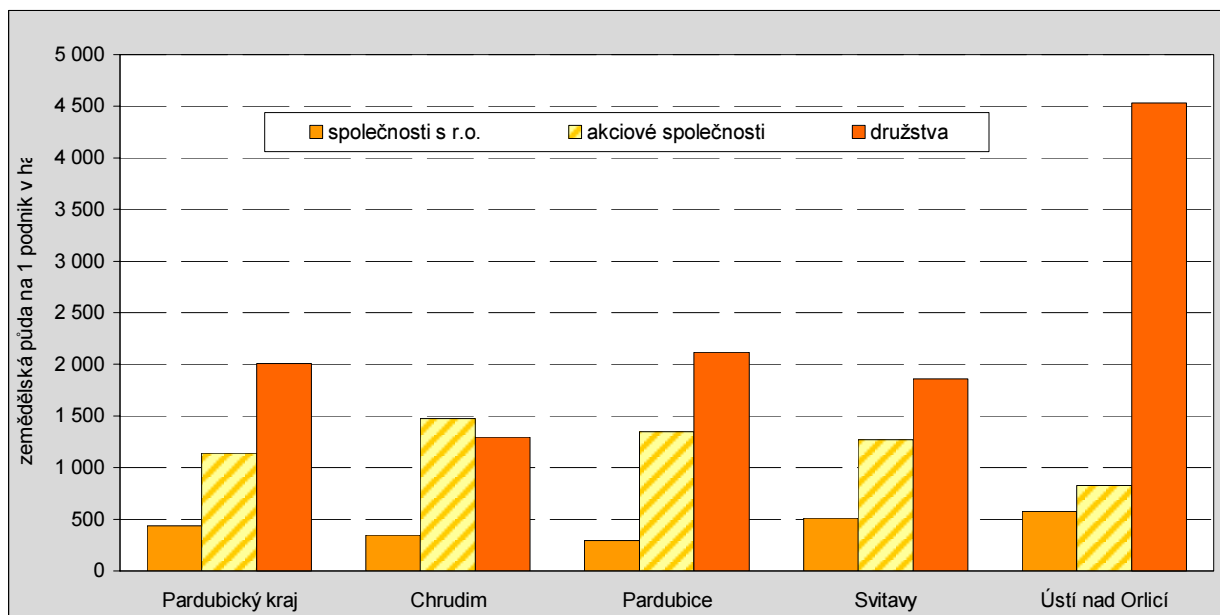
Značné rozdíly jsou v kraji mezi průměrnou velikostí zemědělských podniků fyzických a právnických osob. Na tom, že průměrná velikost podniků fyzických osob v kraji nedosahuje republikové úrovně, se podílejí zemědělci v okrese Ústí nad Orlicí, kde na 1 farmu připadá 20,4 ha zemědělské půdy, což je o 8 ha méně než činí republikový průměr. Nadprůměrně velké farmy jsou v okrese Pardubice (34,3 ha). Výrazně nadprůměrná velikost podniků právnických osob v okrese Svitavy přispěla k tomu, že krajská hodnota překračovala republikovou úroveň o 13,6 %.

Tab. 1 Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami v okresech Pardubického kraje v roce 2007

	Obhospodařovaná zemědělská půda (ha)							Obhospodařovaná orná půda (ha)		
	celkem	v tom podle druhu vlastnictví				z celku podle vlastnictví půdy (%)		celkem	z toho podle vlastnictví půdy (%)	
		podniky fyzických osob		podniky právnických osob					vlastní	najatá od jiných
		celkem	na 1 podnik	celkem	na 1 podnik	vlastní	najatá od jiných			
Pardubický kraj	228 925	55 323	25,9	173 602	959,1	13,1	86,9	177 388	10,8	89,2
v tom okresy:										
Chrudim	48 554	13 272	28,2	35 282	860,5	9,0	91,0	38 728	7,6	92,4
Pardubice	41 933	11 560	34,3	30 373	867,8	14,6	85,4	37 541	12,6	87,4
Svitavy	73 576	13 939	27,1	59 637	1 169,4	13,5	86,5	59 860	12,4	87,6
Ústí nad Orlicí	64 860	16 551	20,4	48 309	894,6	14,7	85,3	41 260	9,8	90,2

V Pardubickém kraji byl v roce 2007 zjištěn nadprůměrný podíl půdy, kterou si zemědělské podniky najaly od jiných vlastníků. Z celkové výměry zemědělské půdy, na které v kraji hospodaří fyzické osoby, měli zemědělci najato od jiných vlastníků 61,4 % (průměr ČR 59,2 %), u právnických osob byl krajský průměr dokonce 95,0 % (průměr ČR 93,4 %). V úhrnu za všechny šetřené zemědělské subjekty v kraji byl zjištěn podíl najaté obhospodařované zemědělské půdy 86,9 %, podíl najaté orné půdy byl ještě o 2,3 procentního bodu vyšší. V kraji bylo nejrozšířenější hospodaření na najaté půdě v okrese Chrudim, nejméně rozšířené u orné půdy v okrese Pardubice, u zemědělské půdy v okrese Ústí nad Orlicí.

Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle právních forem v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Do celkového počtu 13 375 **pracovníků v zemědělství** v kraji byli započítáni u subjektů ve vlastnictví fyzických osob nejen hospodáři a pravidelně pracující zaměstnanci, ale i pomáhající členové rodiny bez ohledu na to, zda na farmě pracují pravidelně či jen příležitostně. V podnicích právnických osob byli započítáni pravidelně pracující zaměstnanci i pracující majitelé. Ve všech okresech kraje jsou nejpočetnější pracovníci ve věku 45 – 64 let. S výjimkou okresu Ústí nad Orlicí převažuje počet pracovníků ve věku 65 let a více nad mladými pracovníky do 24 let. Přesto patří Pardubický kraj v rámci ČR mezi území s nejnižším podílem pracovníků v zemědělství ve věku 65 a více let. V porovnání se strukturálním šetřením z roku 2005 se v kraji mírně zvýšil počet pracovníků (nepřepočtený na plně zaměstnané), a to v nejmladších a nejstarších věkových kategoriích.

Tab. 2 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl osob (%) ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Pardubický kraj	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
v tom okresy:								
Chrudim	2 782	5,8	33,2	52,4	8,5	2 051	23,7	18,9
Pardubice	1 927	4,7	35,3	51,7	8,3	1 491	28,1	25,2
Svitavy	4 160	5,7	36,6	53,4	4,4	3 188	23,1	18,8
Ústí nad Orlicí	4 506	7,4	37,4	49,5	5,7	3 291	19,7	12,5

Podle počtu odpracovaných hodin v období od října 2006 do září 2007 byli pracovníci přepočtení na plně zaměstnané (1 800 hodin za rok). Po tomto přepočtu bylo v kraji sečteno 10 021 pracovníků v zemědělství, což je o 1 016 méně než v roce 2005. Největší pokles byl zaznamenán v okresech Chrudim a Pardubice (442, resp. 273 pracovníků), nejnižší pokles v okrese Svitavy (90 pracovníků).

V zájmu srovnatelnosti byla do tab. 2 zařazena i plocha obhospodařované půdy na 1 přepočteného pracovníka. Z porovnání s celostátními údaji vyplývá, že v kraji připadá na 1 pracovníka oproti celostátnímu průměru o 3,5 ha zemědělské a 1,5 ha orné půdy méně. Podílí se na tom především vysoká zaměstnanost v zemědělství v okrese Ústí nad Orlicí.

Tab. 3 Využití orné půdy v okresech Pardubického kraje v roce 2007

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejnin	pícniny na orné půdě	bez sklizně
			pšenice	ječmen						
Pardubický kraj	177 388	54,0	27,2	16,3	1,2	0,8	1,7	17,6	22,2	0,2
v tom okresy:										
Chrudim	38 728	50,6	29,1	13,2	1,8	1,1	3,5	18,6	20,6	0,2
Pardubice	37 541	63,3	34,3	13,2	0,4	0,4	2,1	16,5	15,6	0,4
Svitavy	59 860	55,4	26,5	20,5	1,3	0,7	0,7	19,2	20,9	0,1
Ústí nad Orlicí	41 260	46,6	19,8	15,8	1,3	1,0	1,1	15,6	31,5	0,1

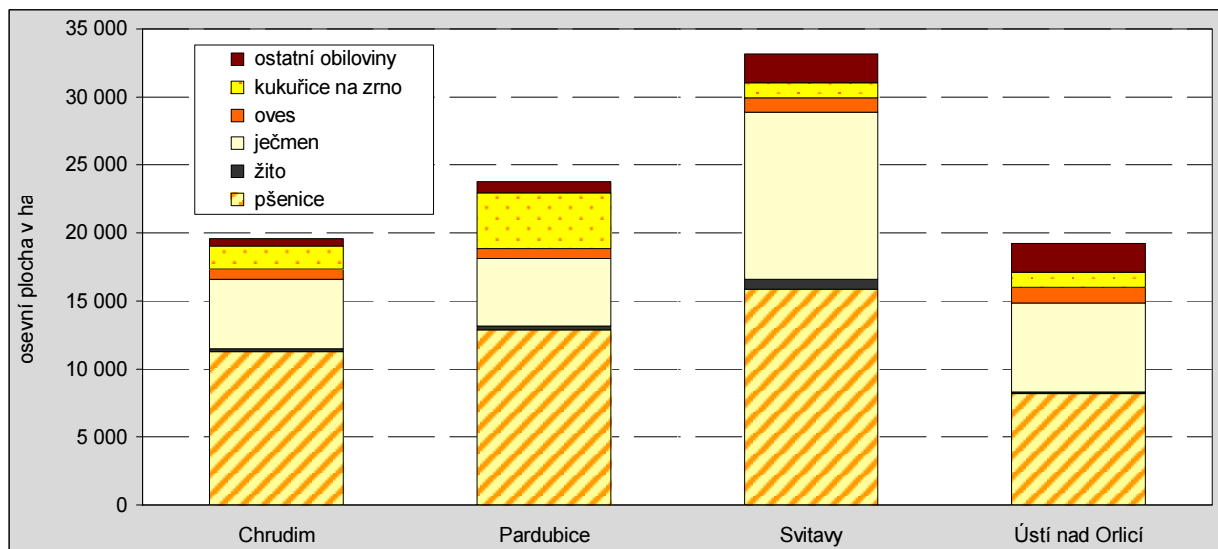
Pardubický kraj se v roce 2007 podílel na celostátní výměře obhospodařované orné půdy 6,9 %, tj. o 0,4 procentního bodu více než na výměře zemědělské půdy. V rámci kraje měly nejvyšší podíl na výměře orné půdy podniky v okrese Svítavy (33,7%), nejnižší v okrese Pardubice (21,2 %).

Rozdílné klimatické podmínky a další faktory (svažitost, kvalita půdy apod.) vedou k rozdílným ve využití půdy v jednotlivých okresech kraje. Z údajů o využití orné půdy v roce 2007 vyplývá:

Okres Chrudim lze charakterizovat podprůměrným zastoupením obilovin, nadprůměrným zastoupením luskovin a okopanin, zejména technické cukrovky (45 % osevní plochy v kraji). Z technických plodin měly v roce 2007 kromě řepky významné zastoupení i kořeninové a léčivé rostliny. Oproti roku 2005 se snížily osevní plochy cukrovky a brambor ve prospěch olejnin.

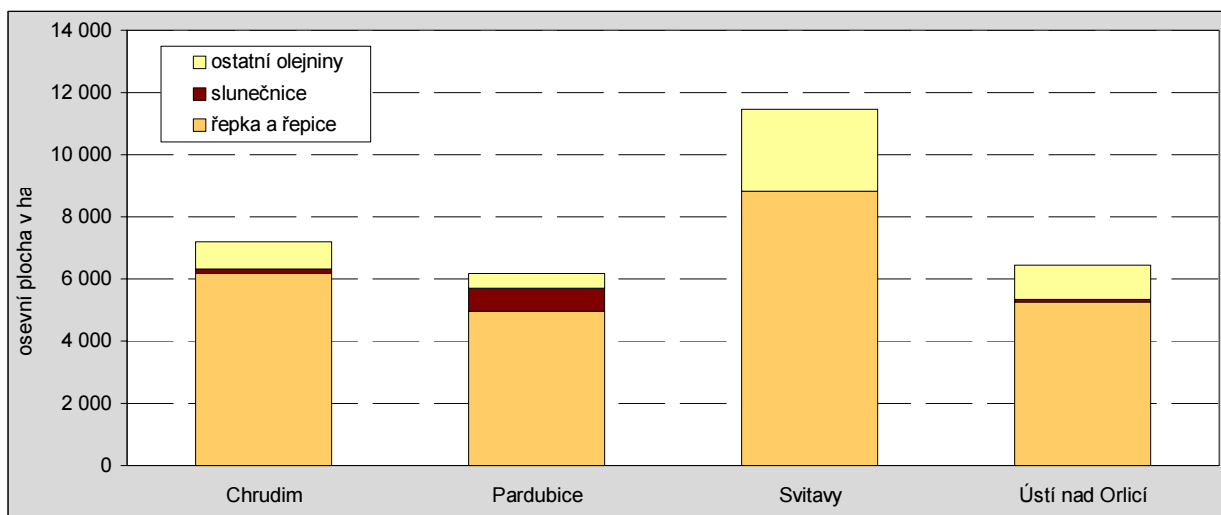
Pro **okres Pardubice** je typické pěstování obilovin, podíl ploch s kukuřicí na zrno překračuje 51 % krajského úhrnu. Z technických plodin je významné pěstování slunečnice na semeno (více než tři čtvrtiny slunečnice zaseté v kraji). Málo jsou zastoupeny pícniny na orné půdě, brambory a luskoviny. Ze všech okresů v kraji měl v roce 2007 pardubický okres nejvyšší podíl orné půdy bez sklizně. Oproti roku 2005 se snížily osevní plochy olejnin a zejména technické cukrovky (téměř o polovinu) ve prospěch obilovin.

Plochy obilovin v okresech Pardubického kraje v roce 2007

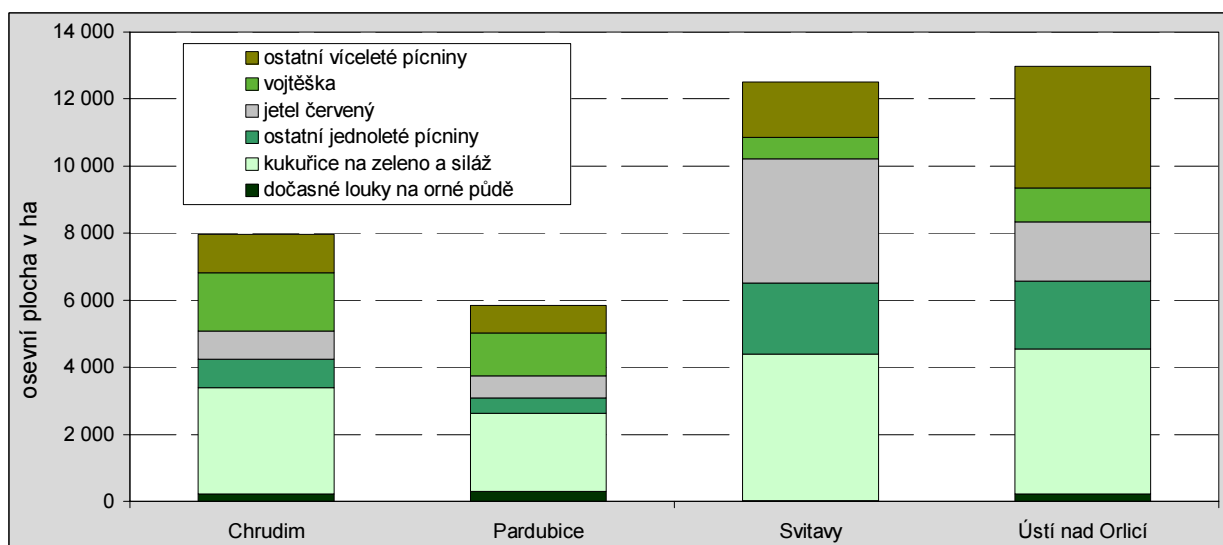
V okrese Svítavy jsou v absolutním vyjádření v rámci kraje největší osevní plochy obilovin, z hlediska podílu na výměře orné půdy jde však o hodnoty jen mírně nadprůměrné. Dominantní obilovinou je ječmen, významný podíl má okres na osevní ploše žita v kraji – 52 %. Z technických plodin se zemědělci v okrese zaměřují na řepku a mák. Mezi pícninami má dominantní postavení jetel červený (53 % krajských osevních ploch). Změny ve struktuře osevních ploch byly v porovnání s rokem 2005 ze všech okresů kraje nejmenší, růst osevních ploch byl zaznamenán u olejnin.

Plochy olejnin v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Okres Ústí nad Orlicí je v souvislosti s intenzivní živočišnou produkcí charakterizován pěstováním pícnin na orné půdě, a to zejména víceletých pícnin. Významné je i pěstování osiva a sadby na orné půdě. Naproti tomu mají v okrese nižší podíl osevních ploch obiloviny (s výjimkou ovsa) a olejnin. Vzhledem k roku 2005 se snížil podíl osevních ploch obilovin ve prospěch olejnin a pícnin na orné půdě. V porovnání s ostatními okresy kraje má okres více zastoupeny plochy trvalých travních porostů mimo ornou půdu. Louky a pastviny v okrese tvoří 46 % ploch této kategorie v kraji.

Plochy pícnin na orné půdě v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Počty hospodářských zvířat zahrnují užitková zvířata ve vlastnictví či v držení zpravodajských jednotek ke konci září 2007. V členění podle okresů byly zveřejněny pouze stavy u hlavních skupin zvířat. U koní je třeba vzít v úvahu, že mezi zpravodajské jednotky nemuseli být zařazeni všichni jejich chovatelé. Pro koně nebyla stanovena prahová hodnota, proto subjekty nepřekračující jiné prahové hodnoty nebyly mezi zpravodajské jednotky zařazeny.

Stavy skotu se v kraji oproti šetření v roce 2005 mírně zvýšily. Zastavil se tedy pokles, který probíhal po celá 90. léta a pokračoval i po roce 2000. Počet zvířat je řádově poloviční v porovnání se stavy před 20 lety. Veškerý přírůstek oproti roku 2005 se týká zemědělských podniků v okrese Svitavy, přesto zůstávají nejvyšší stavy skotu v okrese Ústí nad Orlicí. Na rozdíl od ostatního skotu pokračovalo snižování stavu krav i po roce 2005, a to ve všech okresech kraje.

Ve **stavech prasat** jsou z dlouhodobějšího hlediska patrné větší výkyvy v závislosti na poptávce po vepřovém masu a na cenách vstupů (především obilí a tím i krmných směsí), trendem je však obdobně jako u skotu pokles. Největší snížení stavů prasat oproti roku 2005 bylo zaznamenáno v okrese Svitavy, tím se stavy vyrovnaly s počtem prasat zemědělských podniků v okrese Ústí nad Orlicí.

Od roku 2004 se v kraji zvyšují **počty ovcí a beranů**. Nejvíce se jich chová v okrese Ústí nad Orlicí, kde byl spolu s okresem Svitavy zaznamenán jejich nejvyšší přírůstek v porovnání s rokem 2005. V těchto okresech též vzrostly u daného souboru zpravodajských jednotek **počty koní**.

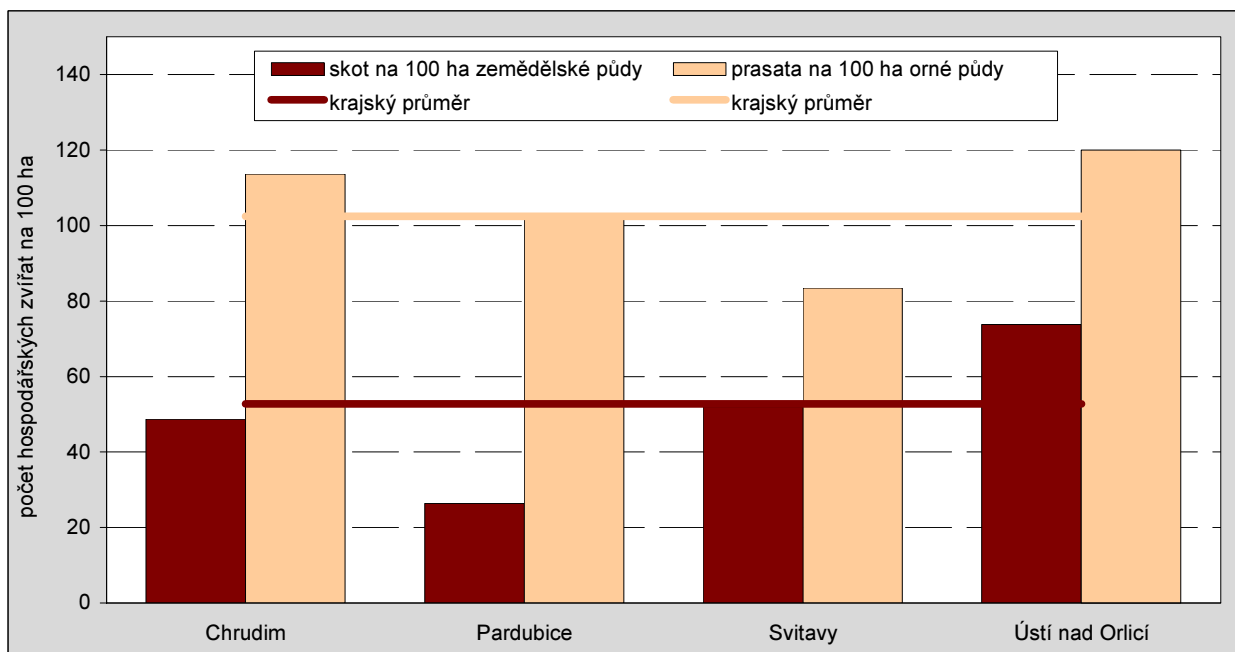
Stavy drůbeže mají nejvyšší zpravodajské jednotky sídlící v okrese Svitavy. Změny stavů drůbeže není na úrovni okresů vhodné hodnotit s ohledem na to, že se často nekryje okres sídla podniku s okresem, kde je drůbež chována.

Tab. 4 Hospodářská zvířata v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

	Skot	z toho krávy	Prasata	Ovce a berani	Kozy a kozli	Koně	Drůbež
Pardubický kraj	120 755	47 391	181 855	10 785	641	2 112	2 327 479
v tom okresy:							
Chrudim	23 612	8 988	44 009	2 768	150	162	203 692
Pardubice	11 065	4 613	38 361	622	59	886	758 394
Svitavy	38 213	14 898	49 965	2 591	145	408	1 202 607
Ústí nad Orlicí	47 865	18 892	49 519	4 804	288	656	162 786

Následující graf ukazuje, že nejvyšší **intenzita chovu skotu i prasat** je v okrese Ústí nad Orlicí. Podprůměrná intenzita chovu skotu je naproti tomu v okresech Pardubice a Chrudim, chovu prasat v okrese Svitavy.

Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Statistické šetření zjišťovalo též počty **zemědělských strojů a zařízení** ve vlastnictví zpravodajských jednotek (včetně finančního leasingu). Do úrovně okresů byly publikovány pouze počty hlavních zemědělských strojů. V největším detailu byly zjišťovány údaje o traktorech. Z celkového počtu 5 735 traktorů v kraji jich třetinu vlastní zemědělci v okrese Ústí nad Orlicí. V porovnání se zemědělskými subjekty v ostatních okresech kraje jsou zde však četnější traktory s nižším výkonem, zatímco vysoce

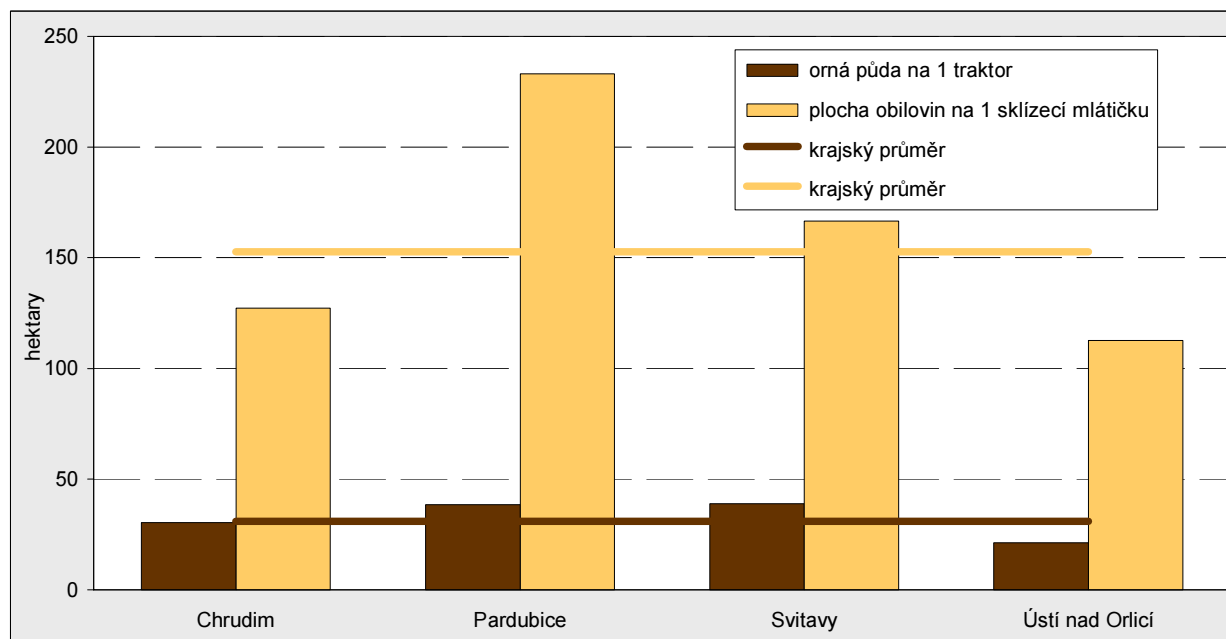
výkonné traktory se vyskytují méně často. Tato skutečnost souvisí s tím, že je v ústeckém okrese nejvíce zemědělských podniků fyzických osob a jejich průměrná velikost vyjádřená obhospodařovanou plochou je nejmenší. Oproti roku 2005 se počet traktorů v kraji snížil o 2,5 %, úbytek byl zaznamenán v okresech Chrudim a Pardubice zejména ve výkonové kategorii do 20 kW.

Tab. 5 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

	Traktory kolové a pásové						Sklizecí mlátičky	Sklizeče brambor	Orná půda (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 sklízecí mlátičku
	celkem	v tom s výkonem (%)								
		do 20 kW	21 - 39 kW	40 - 59 kW	60 - 99 kW	100 kW a více				
Pardubický kraj	5 735	5,6	14,6	38,8	25,9	15,1	627	328	30,9	152,7
v tom okresy:										
Chrudim	1 274	6,4	15,8	34,3	26,4	17,2	154	90	30,4	127,3
Pardubice	978	6,2	11,0	40,2	26,7	16,0	102	50	38,4	233,0
Svitavy	1 541	3,4	13,5	40,6	26,8	15,6	199	89	38,8	166,6
Ústí nad Orlicí	1 941	6,5	16,3	39,7	24,4	13,0	171	99	21,3	112,5

Z poměření výměry obhospodařované orné půdy a počtu traktorů vyplývá, že největší výměra připadá na 1 traktor v okrese Svítavy, zatímco v okrese Ústí nad Orlicí připadá na 1 traktor výměra o 45 % menší. Obdobně se větší rozdrobenost zemědělských subjektů projevuje na Ústecku i v počtu **sklízecích mlátiček**. Jejich počet zde oproti roku 2005 vzrostl, a tím byla v roce 2007 plocha obilovin připadající na 1 sklízecí mlátičku na úrovni 48 % hodnoty v okrese Pardubice.

Zemědělské stroje v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Kontaktní osoba:

RNDr. Petr Dědič

Oddělení regionálních analýz a informačních služeb ČSÚ Pardubice, pracoviště Svítavy

tel.: 461 541 129

e-mail: petr.dedic@czso.cz